

MONIKULTTUURISUUS OSANA AMMATTITAITOA

Opetussuunnitelma lapsi- ja perhetyön perustutkintoon

Henna Joutselainen
Kehittämishankeraportti
Huhtikuu 2006

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Joutsalainen Henna	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 39	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ ☒ saakka	
Työn nimi Monikulttuurisuus osana ammattitaitoa Opetussuunnitelma lapsi- ja perhetyön perustutkintoon		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Kuukasjärvi Markku		
Toimeksiantaja(t) Ahonen Helena, Sisälähetysseuran oppilaitos		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Monikulttuurisuus osana ammattitaitoa on Jyväskylän ammattikorkeakouluun, ammatilliseen opettajakorkeakouluun laadittu kehittämishanke. Sen tavoitteena oli tuottaa lapsi- ja perhetyön perustutkinnon opetussuunnitelmaan monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintokokonaisuus, joka on laajuudeltaan 10 opintoviikkoa. Kehittämishankkeessa oli tavoitteena tuoda esille monikulttuurisuuden merkitys yhteiskunnassa ja sen vaatimukset ammatilliselle koulutukselle. Tavoitteena oli myös perehtymällä valtakunnalliseen ja oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan koota lastenohjaajakoulutuksen kannalta oleelliset asiat, jotka oli otettava huomioon, kun tuotettiin monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintokokonaisuutta.</p> <p>Opintokokonaisuus sovitettiin yhteen oppilaitoskohtaista opetussuunnitelmaa tekevän työryhmän ja lastenohjaajakoulutukseen opetussuunnitelmaa tekevän tiimin kokouksissa esiin tulleiden ajatusten kanssa. Opintokokonaisuus tuotettiin lähtökohtana lastenohjaajan tarvitsemat taidot monikulttuurisessa työympäristössä ja suvaitsevaisuuteen kasvattamisessa. Tavoitteita, sisältöjä, opetusmenetelmiä ja oppimateriaalia testattiin käytännön opetustyössä, ja niistä keskusteltiin myös työyhteisön kanssa.</p> <p>Kehittämishankkeen tuloksena on tavoitteenmukaisesti ehdotus monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintokokonaisuudeksi Sisälähetysseuran oppilaitoksen lapsi- ja perhetyön perustutkinnon opetussuunnitelmaa varten. Tarkoitus on, että ehdotus voidaan liittää oppilaitoksen opetussuunnitelman osaksi ja että sitä voidaan käyttää lastenohjaaja-opiskelijoiden ammatillisessa koulutuksessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kansainvälisyyskasvatus, lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lastenohjaaja, monikulttuurisuus, opetussuunnitelma, suvaitsevaisuuskasvatus		
Muut tiedot		

Author(s) Joutselainen Henna	Type of Publication Development project report <hr/> Pages 39 <table border="1" data-bbox="1161 219 1401 309"> <tr> <td data-bbox="1161 219 1401 309"> Language Finnish </td> </tr> </table> <hr/> Confidential Until _____ ☐	Language Finnish
Language Finnish		
Title Monikulttuurisuus osana ammattitaitoa Opetussuunnitelman lapsi- ja perhetyön perustutkintoon		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Kuukasjärvi Markku		
Assigned by Ahonen Helena, Sisälähetysseuran oppilaitos		
<p>The aim of the study of Monikulttuurisuus osana ammattitaitoa is to produce syllabus for multicultural studies in the curriculum of Vocational Qualification in Child Care and Education and Family Welfare education. These studies consist of 10 study credits that prepare children's instructor students to work in a multicultural environment. One of the goals was to high light the meaning of multiculturalism in the society and its demands to vocational education. The other goal was to bring together the most significant issues considering children's instructor education considering studies of working in a multicultural environment on the basis of state level curriculum of vocational qualifications.</p> <p>The compatibility of syllabus of working in a multicultural environment with the college's curriculum was checked in the meetings with curriculum teams of the college. The basis for the syllabus was to emphasize the skills that children's instructor needs while working in a multicultural environment and while giving intercultural education to the children. The goals, the content, the teaching methods and the study material were tested in practise by using them in teaching, and the suitability of them was discussed with other teachers of the college.</p> <p>The result of the study is, as aimed, a proposal for syllabus for multicultural studies in the curriculum of Vocational Qualification in Child Care and Education and Family Welfare education in Sisälähetysseuran Oppilaitos. The purpose is that the result of the study, the proposal of the syllabus can be attached as a part of the curriculum and be used as part of the vocational education of the children's instructor studies.</p>		
Keywords Children's Instructor ,curriculum, intercultural education, multiculturalism, Vocational Qualification in Child Care and Education and Family Welfare		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	3
2. MONIKULTTUURISUUDEN TAUSTAA	5
2.1 MAAHANMUUTTO SUOMESSA	5
2.2 MONIKULTTUURISET YHTEISÖT	6
2.2.1 MAAHANMUUTON ERI MUODOT	7
2.2.2 INTEGRAATIO	8
2.2.3 MARGINALISAATIO	8
2.3 KANSAINVÄLISYYSKASVATUS	9
2.4 LAPSI- JA PERHETYÖN ARVOPERUSTA	11
2.5 SISÄLÄHETYSSEURAN OPPILAITOKSEN OPETUSSUUN- NITELMAN YHTEINEN OSA	13
2.5.1 KESKEISET ARVOT JA TOIMINNAN KEHITTÄMINEN	13
2.5.2 TIETO- JA OPPIMISKÄSITYS	15
2.5.3 KOULUTUSTEHTÄVÄ JA TAVOITTEET	16
2.5.4 KOULUTUS- JA TUTKINTOKOHTAISET OPETUSSUUN- NITELMAT	17
2.5.5 KOULUTUSMUODOT	18
2.5.6 KAIKILLE ALOILLE YHTEISET PAINOTUKSET JA YHTEISET YDINALUEET	20
2.5.7 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT JA TOTEUTUS	23
2.5.8 OPETUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN	24
3. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN	26
3.1 OPETUSSUUNNITELMAN TYÖRYHMÄT	26
3.2 OPETUSSUUNNITELMAN SISÄLLÖN LAATIMINEN	27
4. MONIKULTTUURISESSA TYÖYMPÄRISTÖSSÄ TOIMIMINEN	28
4.1 MONIKULTTUURINEN KANSSAKÄYMINEN 3 ov	28
4.2 SUVAITSEVA ILMAPIIRI 2 ov	29
4.3 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN TUKEMINEN JA OSALLISTUMINEN SUVAITSEVAISUUSKASVATUKSEEN	30

5. LOPUKSI	34
LÄHDELUETTELO	36
Taulukko 1. Monikulttuurinen kanssakäyminen	31
Taulukko 2. Suvaitseva ilmapiiri	32
Taulukko 3. Maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen ja osallistuminen suvaitsevaisuuskasvatukseen	33

1 JOHDANTO

Ihmisten liikkuvuus lisääntyy jatkuvasti. Samalla kulttuurinen monimuotoisuus sekä kulttuurien ja uskontojen välinen vuoropuhelu on nyt ajankohtaisempaa kuin koskaan ennen. Suomeenkin kohdistuva maahanmuutto on kasvussa. (Haatainen 2004, 7.) Työelämään hakeutuu eri kulttuuritaustoista olevia ihmisiä, joiden panos voi niin ammatillisen osaamisen kuin työyhteisönkin kannalta olla antoisa ja uusia näkökulmia tuottava. Maahanmuuttajat ovat myös asiakkaina haaste, johon varsinkin koulutus- ja sosiaali- ja terveysala ovat joutuneet vastaamaan. Työelämä tarvitsee niin siellä jo työskentelevien kuin opiskelemissa olevien ihmisten kouluttamista kulttuurienväliseen viestintään.

Uudet kulttuurit ja kantaväestön perinteinen, paikallinen kulttuuri sekoittuvat ja synnyttävät yhdessä myös ilmiöitä, jotka ovat jotakin enemmän, mitä pääkulttuuri ja vähemmistökulttuuri erikseen olisivat. Monikulttuurisuus on tullut jäädäkseen. Rajat ylittävä kanssakäyminen, kaupan esteiden poistuminen ja työvoiman entistä vapaampi liikkuminen takaavat kansainvälistymisen jatkumisen. Globalisaatio jatkuu ja eri kulttuureissa kasvaneiden ihmisten vuorovaikutus lisääntyy. Eri kulttuureja, uskontoja ja ideologioita edustavien ihmisten on tultava keskenään toimeen jatkossakin. Kulttuurien vuorovaikutus ei johdu pelkästään ihmisten lisääntyvästä liikkuvuudesta, vaan myös siitä, että kulttuurin tuotteet liikkuvat maasta toiseen entistä nopeammin erilaisten tietoverkkojen avulla. (Haatainen 2004, 7.)

Kansainvälisyyskasvatuksen kohteiksi mielletään usein koululaiset. Koulut ovat tärkeä paikka juurruttaa erilaisuutta ymmärättäviä ja suvaitsevaisia asenteita lapsiin ja nuoriin, mutta nekään eivät voi tehdä paljon, jos koti ja muu ympäristö viestivät päinvastaisesti. Kansainvälisyyskasvatusta tarvitaan kaikissa yhteiskunnallisissa ryhmissä ja eri-ikäisten ihmisten keskuudessa. (Haatainen 2004, 8.) Lastenohjaajiksi opiskelevat nuoret ja aikuiset tulevat työskentelemään merkittävässä asemassa suvaitsevan ilmapiirin lisääjinä. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa (2001) on otettu asia huomioon ja koulutukseen kuuluu monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja alla nimettyjen tavoitteiden mukaisesti.

”Tutkinnon suorittaneen on osattava työskennellä monikulttuurisessa toimintaympäristössä ja ottaa huomioon erilaiset arvolähtökohdat kasvatus- ja

ohjaustyössään. Hänen on osattava toimia toisesta kulttuurista tulevan ja erilaisen elämäkatsomuksen omaavan lapsen ja hänen perheensä kanssa. Hänen on osattava tukea omalta osaltaan maahanmuuttajaperheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Hänen on osattava edistää toiminnallaan ryhmien välistä vuorovaikutusta, kanssakäymistä ja yhteisymmärrystä.” (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 13-14)

Lisäksi valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa todetaan, että

” Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen opintokokonaisuuden valinneen on osattava kunnioittaa erilaisuutta ja edistää monikulttuurista kanssakäymistä. Hänen on osattava tukea maahanmuuttajaperhettä kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Hänen on osattava tiedostaa oma kulttuuriperintönsä ja tuoda sitä esiin toiminnassaan. Hänen on osattava vahvistaa omaa suvaitsevaisuuttaan erilaisuutta kohdatessaan.”

Sisälähetysseuran oppilaitoksessa tehdään uutta, yhtenäistä, paikallista opetussuunnitelmaa samanaikaisesti oppilaitoksen kaikkia perustutkintoja varten. Tavoitteena on, että myös sivullisten on helppo lukea sitä. Tarkoituksena on antaa työkaluja talossa työskenteleville opettajille ja myös niille tuntiopettajille, jotka tulevat talon ulkopuolelta pitämään yksittäistä opintokokonaisuutta. Uudessa paikallisessa opetussuunnitelmassa halutaan selkeästi esiin paitsi opiskelun tavoitteet myös opetussisällöt, mahdolliset oppimateriaalit ja toimintamallit. Nykyinen paikallinen opetussuunnitelma ei ohjaa työskentelyä riittävästi, eivätkä keskeiset opetettavat sisällöt erotu selkeästi.

Työskentelen yhdessä koko opetussuunnitelmaa tekevän työryhmän kanssa, ja opintoihini kuuluvana kehittämishankkeena laadin omana osuutenani paikalliseen lastenohjaajakoulutuksen opetussuunnitelmaan monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintokokonaisuuden. Tämä työskentely antaa minulle mahdollisuuden perehtyä eri tason opetussuunnitelmiin ja oppia, kuinka valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteista voidaan muokata koulukohtainen suunnitelma. Kehittämishankkeeni tutkimusongelma on oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman laatiminen opettajien konkreettiseksi apuvälineeksi valtakunnallisen opetussuunnitelman pohjalta.

Kehittämishankkeen toteuttaminen on hyödyllistä ja tarpeellista oppilaitoksen toiminnan ja kehittymisen kannalta, koska tietous monikulttuurisuusopinnoista on vielä vähäistä. Oppilaitos on toteuttanut monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintokokonaisuuden vain yhden kerran, ja usealla opettajalla on ollut vaikeuksia hahmottaa, mitä opetuksen tulisi sisältää. Kehittämishankkeen tarkoitus on selvittää, mitä lastenohjaajaopiskelijan tulee oppia osatakseen toimia monikulttuurisessa työympäristössä.

2 MONIKULTTUURISUUDEN TAUSTAA

2.1 MAAHANMUUTTO SUOMESSA

Kautta Suomen historian on ollut molempia, maastamuuttajia ja maahanmuuttajia. Maahanmuuttajat ovat olleet pääosin Ruotsista, Saksasta ja Venäjältä ja jonkin verran myös Englannista, Skotlannista ja Norjasta. Muuttoliike on vaikuttanut Suomen infrastruktuuriin, sen kaupankäyntiin, teollisuuteen ja kulttuuriin. (Laakkonen 1996, 123.)

Suomi aloitti suljettujen ovien politiikan rankkojen sotavuosien jälkeen vuonna 1945. Toisen maailmansodan jälkeen Suomi oli pääosin maastamuuttajien maa 1970-luvulle asti. Maata suojeltiin tehokkaasti maahanmuuttajilta, ja voidaan sanoa, että ainoat, jotka saivat muuttaa maahan, olivat naimisissa maan kansalaisen kanssa. Muutos tähän politiikkaan tuli, kun 1970-luvulla ruvettiin vastaanottamaan pakolaisia Chilestä. Maahanmuuttopolitiikkaa kehittämällä on vähitellen edetty kohti kansainvälisempää maata ja monikulttuurista yhteiskuntaa. (Laakkonen 1996, 124-125.)

Muut Euroopan maat, myös muut pohjoismaat, ottivat vastaan tuhansia maahanmuuttajia ja pakolaisia 1970- ja 1980-luvuilla, mutta Suomi otti vastaan maahanmuuttajia vain minimimäärät (Liebkind 1996, 199). Monet viranhaltijat tulkitsivat aiemmin integraation tarkoittavan maahanmuuttajien sulauttamista yhteiskuntaan (Pitkänen & Kouki 1999, 39). Suomen maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on 1980-luvulta lähtien ollut maahanmuuttajien integraatio suomalaiseen yhteiskuntaan (VNS/2002, 5).

Maahanmuuttajien määrä on kasvanut, mutta heidän osuutensa väestöstä on Suomessa edelleen yksi Euroopan pienimmistä. Ensimmäinen iso maahanmuuttajien ryhmä oli paluumuuttajia entisen Neuvostoliiton alueelta. Sen jälkeen tuli turvapaikanhakijoita Somaliasta, muita maahanmuuttajia toisista Afrikan maista ja pakolaisia entisestä Jugoslaviasta. (Jasinkaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 16.) Euroopan Unioniin liittyttyään Suomen on pitänyt kehittyä edelleen avoimempaan suuntaan maahanmuuttopolitiikassaan. Väestön vapaa liikkuvuus Euroopan Unionin maissa ja lisääntyvä ulkomaisen työvoiman tarve asettavat Suomen uusien vaatimusten eteen.

2.2 MONIKULTTUURISET YHTEISÖT

Monista yhteiskunnista on tullut kulttuurisesti monimuotoisia. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa on useita kulttuuriltaan erilaisia ryhmiä, jotka asuvat yhdessä. Ryhmät voi jakaa kolmen erottavan päätekijän mukaan, joita ovat vapaaehtoisuus, liikkuvuus ja vakituisuus. Osa maahanmuuttajista tulee uuteen yhteiskuntaan vapaaehtoisesti ja haluaa olla tekemisissä valtaväestön kanssa. Maahanmuuttajien joukossa on ihmisiä, jotka suunnittelevat asettuvansa uuteen kotimaahan pysyvästi, kun taas toiset ovat maassa väliaikaisesti. Pakolaisten on ollut pakko lähteä kotimaastaan, ja he toivovat usein voivansa palata takaisin. Alkuperäiskansoille vieras kulttuuri on tuotu heidän omaan maahansa uusien asuttajien myötä. Suomessa saamelaiset edustavat alkuperäiskansaa. Kaikkien tavoitteena ei ole uuteen kulttuuriin integroituminen, vaan oman kulttuurin ja tapojen säilyttämistä pidetään ensisijaisen tärkeänä. (Berry 1997, 8.)

Monikulttuurisuuteen tähtäävä politiikka tukee maahanmuuttajien integroitumista, ja se jaetaan useimmiten kolmeen tekijään. Ensiksi tuetaan maahanmuuttajien prosessia osallistua yhteiskunnan toimintaan niin, että heillä on tasavertaiset mahdollisuudet työllistyä, saada koulutusta sekä sosiaali- ja terveystalvveluja. Toiseksi tuetaan mahdollisuutta saada sosiaalinen ja kulttuurinen turvaverkko, joka auttaa uuteen kulttuuriin kotoutumista. Kolmanneksi monikulttuurinen politiikka kannustaa laajempaan suvaitsevaisuuteen ja kulttuurin monimuotoisuuden hyväksymiseen. (Matinheikki-Kokko 1997, 16.) Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen (L 493/1999, § 2).

2.2.1 MAAHANMUUTON ERI MUODOT

Maahanmuutolla on useita eri muotoja, ja ne erotetaan toisistaan sen perusteella, mikä on ollut kotimaasta lähdön syy. Jotkut asuvat jossain toisessa maassa lyhyen aikaa, kun taas toiset ovat asettuneet toiseen maahan aikomuksenaan asua siellä loppuelämänsä. (Berry 1997, 8.) Henkilöt, joiden aikomuksena on viettää toisessa maassa vain lyhyt aika, eivät ole varsinaisia maahanmuuttajia. (Berry & Sam 1997, 302.) He eivät suunnittele jäävänsä maahan pitkäksi aikaa; heidän maahanmuuttonsa on vapaaehtoista, ja siihen liittyy jokin tietty tarkoitus. Heitä ovat mm. kansainväliset opiskelijat ja stipendiaatit, vierailevat työntekijät, diplomaatit, muihin maihin sijoitetuissa työpisteissä työskentelevät ja lähetystyöntekijät. (Berry & Sam 1997, 306.)

Usein maahanmuuttajilla ei ole suunnitelmia palata takaisin kotimaahansa. Yleinen motiivi maahanmuutolle on halu saada paremmat sosiaaliset olosuhteet ja elämänlaatu. Maahanmuuttoon vaikuttavia tekijöitä voivat olla työllistymismahdollisuudet, koulutus, terveystyöpalvelut ja asuminen, ilmasto ja sosiaaliset ja yhteisölliset siteet. (Berry & Sam 1997, 303.) Tällaisilla perusteilla tulevat maahanmuuttajat voidaan nähdä monikulttuurisen yhteiskunnan vapaaehtoisina jäseninä (Berry, Poortinga, Segall & Dasen 2002, 348). Suomessa suuri osa maahanmuuttajista koostuu paluumuuttajista entisen Neuvostoliiton alueelta. He ovat etnisiä ”palaavia” muuttajia, jotka voidaan kansana määritellä syntymisen ja sukulaisuuden perusteella (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk & Schmitz 2003, 82).

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat eivät ole vapaaehtoisia maahanmuuttajia (Berry & Sam 1997, 309). He kohtaavat suurimmat haasteet monikulttuuriseen yhteiskuntaan asettautuessaan. He eivät yleensä halua lähteä omasta kotimaastaan, ja vaikka he tahtoisivat, heille ei voida taata mahdollisuutta jäädä asumaan uuteen maahan. (Berry, Poortinga, Segall & Dasen, 2002 348.) Useimmissa tapauksissa he ovat kokeneet sotaa, nälänhätää, kidutusta ja nöyryytystä yksilötasolla sekä massiivista yhteiskunnasta poissulkemista tai alistamista ryhmätasolla (Berry & Sam 1997, 309).

2.2.2 INTEGRAATIO

Maahanmuuttoon liittyvälle integraatiolle ei ole selkeää määritelmää. Yleensä siihen sisältyy yhteiskunnan valtaväestö pääosittain ja maahanmuuttajat joko ryhmä- tai yksilötasolla. Maahanmuuttajia koskevat tutkimukset keskittyvät usein siihen, miten maahanmuuttajaryhmä integroituu valtaväestöön, ja siihen, minkälaisia muutoksia maahanmuuttajan elämässä tapahtuu tuon prosessin aikana. (Forsander 2001, 38-39.)

Useimmiten integraation määritelmät korostavat maahanmuuttajien kasvanutta osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan tai maahanmuuttajien muuttumista osaksi isompaa ryhmää. Tämän näkemyksen mukaan maahanmuuttajat liikkuvat yhteiskunnan reunoilta kohti toimintaa, joka on järjestetty valtaväestön normien mukaan ja on yhteiskunnan keskellä. Integraatio nähdään useimmiten prosessina eikä pysyvänä tilana. (Forsander 2001, 39.)

Suomessa hyväksyttiin vuonna 1999 laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (L1999/493). Lain tulon myötä suomen kielessä integraatiota vastaavaksi käsitteeksi on vakiintunut sana kotoutuminen. Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa sellaisilla toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen kartuttamista. Lailla pyritään mm. parantamaan työikäisten sijoittumista työmarkkinoille. (Mikkonen 2005, 54.)

2.2.3 MARGINALISAATIO

Sosiaalisen integraation, kotoutumisen vastakohta on marginalisaatio. Integraatio on positiivinen ilmiö ja maahanmuuttopolitiikan tavoite, marginalisaatio taas on negatiivinen ilmiö, jotain mitä pitäisi välttää. Yksilöt, jotka integroituvat, voidaan nähdä yhteiskunnan systeemissä toimivana osana, kun taas he, jotka marginalisoituvat, elävät yhteiskunnan yleisten normien ja arvojen ulkopuolella. (Forsander 2001, 41.) Suomessa marginalisaation rinnalla käytetään myös termiä syrjäytyminen.

Yksi integraation indikaattori suomalaisessa yhteiskunnassa on työllistyminen. Palkattuna työntekijänä olemisen arvo on suurempi kuin varsinaisen ansaitun palkan

arvo. Työpaikka nähdään todisteena siitä, että on sosiaalisesti hyväksytty. Kun työntekoon ei ole mahdollisuuksia, sosiaalinen hyväksyntä tulisi saavuttaa muilla yhteiskunnan normit täyttävillä toiminnoilla, kuten opiskelulla. Työn ja koulutuksen puute ovat Suomessa merkittäviä marginalisaatiota aiheuttavia tekijöitä. (Forsander 2001, 41.)

2.3 KANSAINVÄLISYYSKASVATUS

Eri kulttuurien välille on osin tietoisesti ja osin tiedostamatta luotu henkisiä raja-aitoja ns. ”kansallisen turvallisuuden” nimissä. Raja-aidat kumpuavat peloista ja epäluuloista eri kulttuurien välillä. On teorioita, jotka väittävät kulttuurien eroavan toisistaan niin paljon, etteivät ne voi elää rinnakkain ja tulla toimeen keskenään. Näitä käsityksiä voidaan murtaa kansainvälisyyskasvatuksen avulla vahvistamalla tietoisuutta kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta, kouluttamalla ja yhteistyöllä ja saattamalla ne koskemaan yhä useampia ihmisiä. (Haatainen 2004, 8.)

Vaikka nyt maahanmuuttoasioita koskevassa keskustelussa kiinnitetään erityistä huomiota siirtolaisvirtojen kontrolliin ja maahanmuuttajien kotouttamiseen asuinmaansa työelämään ja yhteiskuntaan, mukaan on tullut viime aikoina myös uusia elementtejä. Teollisuusmaissa väestön ikääntyminen on nostanut esiin kysymyksen väestörakenteen vinoutuman vaikutusten lievittämisestä aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla. Tulevaisuudessa nimenomaan työperäinen maahanmuutto tulee lisääntymään. Siihen, kuinka hyvissä merkeissä muuttovirroista johtuva yhteiskuntien monikulttuuristuminen sujuu, voidaan vaikuttaa. (Haatainen 2004, 8.)

Kansainvälisyyskasvatuksen avulla tulee varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen. Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset takaavat periaatteessa syrjimättömyyden ja eri väestöryhmien tasa-arvon. Säädökset eivät kuitenkaan yksin riitä turvaamaan ihmisten yhdenvertaista kohtelua. Ihmisten asenteisiin voidaan ja tulee vaikuttaa sekä järjen että tunteen tasolla. Kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteena on, että ihminen hyväksyy toisten ihmisten erilaisuuden ja tuntee muita kulttuureja, ymmärtää ihmisten ja kansojen keskinäisen riippuvuuden ja ymmärtää tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden ihmisarvon perustaksi. (Haatainen 2004, 8.)

Kansainvälinen kanssakäyminen ei ole suomalaisille uutta, mutta sen merkitys on nykyään entistä tärkeämpää. Suomalaiset yritykset ovat toimineet jo pitkään ulkomailla, ja Suomessa kaivataan lisää yrittäjyyttä. Ammattiin tähtäävään koulutuksen kaikilla tasoilla kansainvälistymisprojektit ovat oppilaitoksen tason yksi keskeinen mitta. Yleissivistävässä koulutuksessa tulisi korostaa kielitaitoa, kulttuurien tuntemusta ja kansainvälisyyskasvatusta. Suomalaiset liikkuvat ja odottavat, että heitä kohdellaan hyvin muualla Euroopassa ja maailmassa. Kansainvälisyyteen kasvamista voi harjoitella myös kotimaassa. Maahanmuuttajat ja kansalliset vähemmistöt ovat lähiympäristössä, ja yhdessä toimien on mahdollista oppia kansainvälisyyden perustaitoja, vuorovaikutusta yli kulttuurirajojen ja erilaisuuden hyväksymistä sekä ihmisen arvostamista taustasta, rodusta tai uskonnosta riippumatta. (Suonio 1998, 7.)

Vaikka ulkomaalaisten osuus Suomen väestöstä on läntisen Euroopan pienin, on sen määrä kuitenkin kasvanut nopeasti. Pakolaisia vastaanottaneet kunnat ovat onnistuneet kansainvälistymisessä paremmin kuin kunnat, joissa ei ole kokemuksia ulkomaalaisten kanssa elämisestä. Kouluissa, joissa on ulkomailta tulleita oppilaita, kasvetaan kansainvälisiin taitoihin ja valmiuksiin ”luonnonmenetelmällä”. (Suonio 1998, 7.)

Muukalaispelko synnyttää rasismia, eikä kansainvälisyyden lisääntyminen miellytä kaikkia. Erilaisuuden pelko on seurausta omasta epävarmuudesta. Se ruokkii ennakkoluuloja, jotka voivat kypsyä rasismiksi, avoimeksi tai peiteltyksi syrjinnäksi. Rasismi ulottuu tylystä viranomaiskohtelusta katuväkivaltaan ja eristetyksi joutumiseen lukemattomissa arjen tilanteissa. Ihmiset ovat erilaisia, mutta samanarvoisia. Rasismin tekee vakavaksi se, että yksilö joutuu kärsimään ryhmään kohdistuvista ennakkoluuloista. Syrjintä on leimaamista ja alistamista. Syrjintään syyllistyvä oikeuttaa tekonsa pitämällä syrjimänsä ihmisen edustamaa ryhmää vähemmän arvokkaana kuin omaansa ja siis tätä ihmistä vähemmän arvokkaana kuin itseään. Ihmisyyden kunnioittamisen, jokaisen ihmisen arvon tunnustamisen, tulisi olla itsestäänselvyys. Toisen polkeminen ei lisää omaa arvoa, vaan pienentää molempien ihmisyyttä. (Suonio 1998, 7.)

Arki ratkaisee kotoutumisen. Maahanmuuttajan päivittäinen elinympäristö ja kohtaamiset naapureiden, mahdollisten opiskelutovereiden ja työtovereiden, viranomaisten, palveluhenkilöstön, kadunmiesten ja -naisten kanssa ovat tärkeimpiä.

Torjutuksi tai hyväksytyksi tuleminen arjen eri tilanteissa on minäkuvan kannalta mullistava kokemus. Maahanmuuttaja tulee usein ylivoimaisen vaikeista olosuhteista ja joutuu ponnistelemaan jatkuvasti tottuakseen uuden ympäristön odotuksiin. Hän on erityisen herkistynyt ympäristön reaktioille ja tarvitsee hyviä kokemuksia ja tukea. Enemmistö suomalaisista ei ole rasisteja, mutta on hiljaa, ei puutu tilanteisiin eikä ota avoimesti kantaa. Jokaisella on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin omalla käyttäytymisellään ja toimia tilanteissa, joissa voi vastustaa muukalaisvihaa ja vähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää. (Suonio 1998, 8.)

2.4 LAPSI- JA PERHETYÖ JA SEN ARVOPERUSTA

Lastenohjaaja toimii kasvatus- ja ohjaustehtävissä. Tässä työssä lastenohjaajan toiminta on kokonaisvaltaista lapsen kasvatusta, hoitoa ja huolenpitoa sekä perhetyötä. Kyseessä on ennen kaikkea varhaiskasvatustyö, mutta toimintaympäristöjen muuttuessa työ on laajentunut käsittämään koko lapsuuden ja perheen kanssa toimimisen. Lastenohjaajan erityisosaamista ovat kristillinen kasvatustieteiden ja arvokasvatustieteiden osaaminen. Lastenohjaaja toimii lasten ja perheiden parissa niin kirkon kuin muunkin yhteiskunnan sektoreilla, yhteistyössä muiden kasvatustyöhön osallistuvien kanssa. Kasvatustyö on verkostotyötä ja vuorovaikutteista yhteistyötä, jolla pyritään vaikuttamaan lapsen kasvu-ympäristöön. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 94.) Juuri arvokasvatukseen liittyvänä tekijänä monikulttuurisuuden merkityksen ymmärtäminen ja valmiudet suvaitsevaisuuskasvatuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen toteuttamiseen korostuvat.

Alan keskeisiä työympäristöjä ovat seurakunnan lapsi- ja perhetyö sekä päivähoito. Lastenohjaaja työskentelee päiväkerhoissa, perhekerhoissa, avoimissa kerhoissa ja perhekahvilatoiminnassa. Lisäksi lastenohjaaja työskentelee iltapäiväkerhoissa ja muussa kerhotoiminnassa, leireillä ja uusissa toimintamuodoissa. Kunnan, yksityisen tai erilaisten järjestöjen palveluksessa lastenohjaaja työskentelee päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja leikkitoiminnassa. Toiminnallaan lastenohjaaja tarjoaa lapselle kehittävän kasvu- ja oppimisympäristön. Kasvatustehtävä nähdään arvokkaana, vastuullisena ja vastavuoroisena tehtävänä. Se on tulevaisuuteen suuntaavaa ja jatkuvaan kasvuun haastavaa. Lasten kasvattaminen ja heidän kokonaisvaltaisen

kasvunsa tukeminen on vanhempien perustehtävä, jossa heidän tulee saada tukea. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 94.)

Lastenohjaajan toiminnan lähtökohtana on lapsi- ja perhelähtöinen kasvatus-, ohjaus- ja huolenpityö. Lastenohjaaja toimii työssään lapsilähtöisesti. Tällöin toiminnan suunnittelu ja toteutus lähtee lapsen tarpeista. Lastenohjaajan tulee tietää ja tuntea lapsen kehitysvaiheisiin liittyvät tarpeet ja tunnistaa lapsen yksilölliset tarpeet kasvun ja kehityksen eri osa-alueilla. Tällainen toiminta edellyttää herkistymistä lapsen kuuntelemiselle ja kysymyksille. Lastenohjaaja kannustaa ja rohkaisee lasta itsensä ilmaisuun ja oman tiedon rakentamiseen. Näin lastenohjaaja luo pohjan elinikäiselle oppimiselle. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 94-95.)

Lastenohjaaja suunnittelee ja toteuttaa toimintaansa perhelähtöisesti yhdessä perheen kanssa. Lastenohjaaja kunnioittaa vanhempia lapsen ensisijaisina kasvattajina ja tukee vanhempia heidän kasvatus- ja hoitotehtävässään. Erityisesti hän tukee vanhempia ja muita kasvatustyöhön osallistuvia kristillisen kasvatuksen antamisessa ja uskontokasvatusta koskevissa kysymyksissä. Lastenohjaaja kunnioittaa perheen itsemääräämisoikeutta ja rohkaisee vanhempia vanhemmuuteen liittyvissä rooleissa. Lastenohjaajan ammattitaitoon kuuluu myös osallistuminen yhteisölliseen kasvatustehtävään. Lastenohjaaja tekee vuorovaikutteista yhteistyötä muiden lapsen kasvatukseen osallistuvien tahojen kanssa. Hän pyrkii osaltaan edistämään lapsen ja perheen hyvinvointia. Lastenohjaaja osallistuu yhteisön toimintaan. Hän pyrkii toiminnallaan edistämään perheiden välistä yhteisöllisyyden tunnetta ja yhteisvastuullisuutta lasten kasvatuksessa. Lastenohjaaja antaa oman työpanoksensa ja erityisosaamisensa työyhteisön kehittämiseksi. Hän ymmärtää itsensä tärkeäksi osaksi lapsen ja perheen tukiverkostoa. Lastenohjaaja arvioi ja kehittää omaa työtään ja työalaansa. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 94-95.)

Työnsä ja itsensä kehittämisen avulla lastenohjaajalle muodostuu myönteinen minäkuva ja itsekunnioitus. Tämä luo pohjan itsetuntemukselle ja elämänrohkeudelle. Hän hahmottaa omat kehittämistarpeensa ja vahvuutensa. Lastenohjaajalla on halu oppia ja kehittyä jatkuvasti ammatissaan, ja hän tuntee omat mahdollisuutensa oppimisessaan. Lastenohjaaja osallistuu työnsä arvioimiseen ja ammattialansa kehittämiseen. Oma ammatillinen identiteetti muodostuu ja vahvistuu edellä

mainittujen prosessien kautta, ja ohjaaja kasvaa omaan tehtäväänsä. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 94-95.)

Lastenohjaajan työn arvoperustana on kristillinen arvopohja ja ihmiskäsitys, joka sisältää hengellisen kasvun ja uskon näkökulman. Tähän lähtökohtaan perustuu näkemys jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvosta sekä näkemys elämästä saatuna lahjana. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia, ja siksi he ovat osallisia ja vaikuttajia omassa kasvatustapahtumassa. Ihmisyyteen kuuluu itsekkyyys, mutta anteeksi saaneena ihmisellä on aina uusi toivo ja mahdollisuus pyrkiä kohti hyvää. Kasvatuksella voidaan tukea omantunnon ja vastuuntunnon kasvua ja ihmisessä olevaa hyvää. Arvopohjan mukaan vastuullisuus omasta itsestä ja muista nähdään tärkeäksi asiaksi. Se kannustaa kasvuun ja kasvattamiseen, antaa tulevaisuudentoivoa ja rohkeutta, mutta hyväksyy samalla myös elämän rajallisuuteen liittyvät puolet. Ihminen on tarkoitettu elämään toisten ihmisten yhteyteen ja pitämään huolta toisista ihmisistä ja erityisesti niistä, joiden mahdollisuudet vaikuttamiseen on heikot tai heikentyneet. Arvoperustaan kuuluu myös vastuun kantaminen ja huolehtiminen luonnosta ja ympäristöstä. Lastenohjaajan työssä korostuvat toisen huomioonottaminen, empaattisuus, suvaitsevaisuus, hienotunteisuus, avoimuus, rehellisyys ja toisen kunnioittaminen. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 95.)

2. 5 SISÄLÄHETYSSEURAN OPETUSSUUNNITELMAN YHTEINEN OSA

2.5.1 OPPILAITOKSEN KESKEISET ARVOT JA TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Sisälähetysseuran oppilaitos on monialainen, kristillinen oppilaitos. Oppilaitos toimii Kirkkopalvelujen perustehtävän mukaisesti kansankirkon uudistumisen, sosiaalisen vastuun ja kristittynä kasvamisen puolesta. Opetusministeriön koulutuksen järjestämisluvan mukaisena koulutuksen järjestäjänä ja kansanopiston ylläpitäjänä toimii Kirkkopalvelut ry. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 4.)

Sisälähetysseuran oppilaitoksen toiminnan lähtökohtana on kristillinen ihmiskäsitys. Se ilmenee lähimmäisenrakkautena, ihmisen kunnioittamisena, tasa-arvona, oikeudenmukaisuutena ja yhteisvastuullisuutena. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 4.)

Oppilaitos toimii Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksen pohjalta, kirkon hyväksi sille kriittisesti solidaarisena sekä yhteiskunnassa kristilliseltä arvopohjalta. Lähimmäisenrakkkaus ilmenee siten, että nähdään jokaisen ihmisen ainutlaatuisuus ja arvo Jumalan kuvana. Oppilaitoksessa kannetaan vastuuta toisista, varsinkin heikoimmista. Oppilaitoksen tavoitteena on rakentaa hyvän elämän edellytyksiä yhteiskunnassa ja kantaa vastuuta elinympäristöstämme, kulttuuristamme ja yhteisöstämme. Oppilaitoksen toimintaa ohjaavan ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on arvokas ja ainutkertainen. Jokaisella on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja ihmisarvoiseen työhön sekä tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin opiskella. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 4.)

Koulutuksellinen tasa-arvo edellyttää, että jokaisella on erilaisista oppimisedellytyksistään huolimatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen sekä mahdollisesti sijoittua sen jälkeen työhön ja yhteiskuntaan. Täysivaltaistuminen ja tasavertaisuus muiden kanssa edellyttävät myös yhteiskunnan ja ympäristön muokkaamista mahdollisimman esteettömäksi siten, että fyysiset, asenteelliset ja kommunikaatioon liittyvät esteet pyritään poistamaan. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 4.)

Erityisen tuen tarpeessa olevaa opiskelijaa tuetaan ja ohjataan oppilaitoksessa niin, että hän saavuttaa mahdollisimman paljon valmiuksia ja valtaa oman elämänsä asioita koskevien päätösten tekoon. Opiskelijan hyvä ja mielekäs elämä sisältää valinnanvapauden ja itsemääräämisoikeuden. Se sisältää myös mahdollisuuden itsenäiseen elämään, tasavertaisuuden ihmissuhteissa ja täyden osallistumisen. Tämä edellyttää oppimisen ohjaukselta sitä, että erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ihmisoikeudet tunnustetaan ja tunnustetaan. Itsensä toteuttaminen, itsensä hallitseminen ja itsemääräämisoikeus luovat pohjan itsensä hyväksymiselle ja hyvälle itsetunnolle. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 4.)

2.5.2 TIETO- JA OPPIMISKÄSITYS

Sisälähetysseuran oppilaitoksessa korostetaan tiedon suhteellisuutta. Tiedon olemuksen selvittämiseen kuuluu kriittinen suhtautuminen tietoon ja sen todellisuuteen. Koulutuksen tulee korostaa tiedon suhteellista totuutta ja herättää opiskelijoiden mielenkiinto uusiutuvaa tietoa kohtaan, sillä pysyvän, ajattoman tiedon rinnalla on yhä enemmän muuttuvaa tietoa. Uutta tietoa on kyettävä etsimään myös tietotekniikkaa hyödyntäen. Tärkeätä on ohjata opiskelijoita soveltamaan tietoa luovasti erilaisten ongelmien ratkaisemisessa ja käytännön tilanteissa. Tiedollinen perusta ja harjaantumisen kautta muodostuva käytännön taito ovat ”äänetöntä” tietoa, tunteita, kokemuksia ja oivallusta, joiden avulla selvittää joustavasti käytännön erilaisista tilanteista. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 5.)

Oppilaitoksen oppimiskäsitys korostaa opiskelijan aktiivista roolia oman tieto- ja taitorakenteensa luoja ja jäsentäjänä. Opetuksessa ja ohjauksessa painottuu funktionaalinen oppimiskäsitys. Tällöin opetuksen ympäristönä on tavallinen elämä, sen sisällöt ja tilanteet; opitulla on oltava käyttöä ja merkitystä opiskelijan arki- tai työelämässä. Asuntola ja internaattielämä tukevat opiskelijoiden kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Opiskelijoiden sosiaaliset taidot kehittyvät läpäisyperiaatteena kulkevien sisältöjen kautta. Näitä ovat mm. yhteistoiminta, osallistuminen yhteiseen työskentelyyn, toisten huomioon ottaminen ja ristiriitojen ratkaisutaidot. Osallistuminen yhteiskuntaan ja sen palvelujen käyttäminen ovat osa opetusta. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 5.)

Osaltaan oppilaitoksen opetusta ohjaa myös konstruktivistinen oppimiskäsitys. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on aikaisempien ajatus- ja toimintamallien uudelleenjärjestämistä ja -rakentamista. Opiskelija yhdistää uuden kokemuksen ja tiedon omaan aiempaan tietoonsa. Ymmärrys syntyy, kun hän valikoi aktiivisesti tietoa ja rakentaa oman käsityksenä asiasta. Omalla toiminnallaan oppija muovaa oppimisensa lopputulosta. Konstruktivistisessä oppimiskäsityksessä tulee kuitenkin korostua vahvasti sosiaalisen oppimisen merkitys ja kontekstuaalisuus. Oppimisympäristönä on Sisälähetysseuran oppilaitoksen arvopohja ja toimintakulttuuri, oppimista ohjaavat oppilaitoksen opettajat ja muu henkilöstö; lisäksi merkittävän osan oppimisympäristöstä muodostavat opiskelijayhteisö ja ympäröivä

yhteiskunta. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 5.)

Oppimisessa motivaatiolla on keskeinen osuus. Opiskelun alussa opiskelijan tavoitteet määritellään siten, että ne liittyvät opiskelijan aikaisempiin tietoihin ja taitoihin sekä hänen omiin vahvuusalueisiinsa. Oppimisen ohjaajana ja tukijana on opettaja, avustaja tai asuntolan ohjaaja. Oppimistilanteissa opettaja motivoi opiskelua rakentamalla innostavan ja virikkeellisen oppimisympäristön. Lisäksi hänen tehtävänsä on opiskelijan motivointi riittävän haasteellisilla tehtävillä. Opettajan on ohjattava opiskelija tunnistamaan omat tarpeensa, mahdollisuutensa, osaamisensa, velvollisuutensa ja oikeutensa. Omaa elinympäristöä koskevan tiedon saanti ja mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat perusedellytyksiä oppimiselle, vaikuttamiselle ja elämänhallinnan kehittymiselle. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 5.)

2.5.3 OPPILAITOKSEN KOULUTUSTEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Sisälähetysseuran oppilaitoksen koulutustehtävänä on kohottaa väestön yleis- ja ammattisivistystä. Lisäksi erityisesti ammatillisen peruskoulutuksen tehtävänä on kohottaa väestön ammatillista osaamista, vastata työelämän osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä ja kehittää työelämää. Ammatillisen aikuiskoulutuksen tehtävänä on ylläpitää ja kehittää aikuisväestön ammatillista osaamista. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 6.)

Koulutustehtävänsä toteuttamiseksi Sisälähetysseuran oppilaitos

- a) toimii ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettujen lakien (630/98 ja 631/98) sekä näiden nojalla annettujen säännösten mukaisena oppilaitoksena. Ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta oppilaitos toteuttaa seuraavilla aloilla:

sosiaali- ja terveysala, humanistinen ja kasvatusala, matkailu-, ravitsemus- ja talousala, kulttuuriala sekä valmentava ja kuntouttava

opetus ja ohjaus. Oppilaitoksessa voi suorittaa seuraavat perustutkinnot: sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto, lähihoitaja, lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lastenohjaaja ja kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto, kotitalousyrittäjä (mukautettu). Oppilaitoksen tarjoamat mahdollisuudet ammattitutkintoon ovat seuraavat: päihdetyön ammattitutkinto, koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto, perhepäivähoitajan ammattitutkinto ja suntion ammattitutkinto. Lisäksi oppilaitoksessa on mahdollisuus vanhustyön erikoisammattitutkinnon ja psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinnon suorittamiseen. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 6-7.)

Lisäksi oppilaitos harjoittaa edellä lueteltuihin tehtäviin liittyvää kehittämistoimintaa ja muuta maksullista palvelutoimintaa. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 6-7.) Sisälähetysseuran oppilaitos

- b) toimii vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/98) ja perusopetuksesta annetun lain (628/98) sekä näiden nojalla annettujen säännösten mukaisena oppilaitoksena. Tehtävän toteuttamiseksi oppilaitos:
1. antaa yleis- ja ammatillissivistävää koulutusta,
 2. toteuttaa muuta seurakuntatyöhön sekä kristilliseen kasvatukseen ja diakoniaan liittyvää koulutusta,
 3. antaa perusopetusta järjestämisluvan mukaisesti,
 4. tekee yhteistyötä opintokeskustoiminnan osalta siten, kuin siitä erikseen Kristillisen Opintokeskuksen kanssa sovitaan, sekä
 5. harjoittaa edellä lueteltuihin tehtäviin liittyvää kehittämistoimintaa ja muuta maksullista palvelu- ja koulutustoimintaa. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 7.)

2.5.4 KOULUTUS- JA TUTKINTOKOHTAISET OPETUSSUUNNITELMAT

Koulutus- ja tutkintokohtaisten opetussuunnitelman laadintaa ohjaavat valtakunnalliset opetussuunnitelmien tai näyttötutkintojen perusteet. Vapaan

sivistystyön ja ammatillisen täydennyskoulutuksen osalta opetussuunnitelmien laadintaa ohjaavat sidosryhmien kanssa sovitut linjaukset. Tiiminvetäjät, tutkintovastaavat, työryhmät ja työtiimit laativat opetussuunnitelmat yhdessä työelämän ja muiden sidosryhmien edustajien kanssa. Työryhmässä on mukana myös opiskelijoiden edustus. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 9.)

Kaikissa koulutus tai tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa opintojen laajuudet ilmoitetaan opintoviikkoina. Yhden opintoviikon opinnot vastaavat opiskelijan keskimääräistä 40 tunnin työpanosta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus järjestetään niin, että opiskelija voi suorittaa 120 opintoviikon laajuiset opinnot kolmessa vuodessa. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa, 2005, 9.)

Kontaktiopetuksen, etäopetuksen, opiskelijan itsenäisen työskentelyn ja työssäoppimisen osuudet sekä jaksotus määritellään opetuksen toteuttamissuunnitelmissa. Koulutuksen ja tutkinnon kokonaisresurssi yhtä opintoviikkoa kohti, ilman työssäoppimisen resurssia, on keskimäärin 25 kontaktituntia. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 9.)

2.5.5 KOULUTUSMUODOT

Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa opiskelija suorittaa opintonsa rehtorin hyväksymän koulutus- tai tutkintokohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti. Tämä opetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden määräysten mukaan. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 9.)

Opetussuunnitelmaperusteista koulutusta oppilaitoksessa ovat perusopetus ja ammatilliset perustutkinnot. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetussuunnitelmaperusteisesti suoritettuun koulutukseen kuuluu aina opinnäytetyö. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 9.)

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta ja tutkinnon suorittajan aikaisemmasta koulutuksesta riippumaton, tutkintotoimikuntien ja opetushallituksen valvoma järjestelmä, jossa tutkinnon suorittaja voi osoittaa ammattitaitonsa ja saada osaamisestaan tutkintotodistuksen. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 9.)

Tutkinnon suorittajat voivat osallistua tutkintoon valmistavaan koulutukseen. Sosiaali- ja terveysalan rekisteröitävissä ammateissa tutkinnon suorittajan tulee osallistua valmistavaan koulutukseen tai oppisopimuskoulutukseen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Valmistavan koulutuksen sisältö ja kesto määritellään aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa (HOPS). (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 9.)

Näyttötutkintoihin valmistavien koulutuksien opetussuunnitelmat laaditaan oppilaitoksen ohjeiden mukaisesti. Opetussuunnitelmat laaditaan koskemaan koko tutkintoa, opintokokonaisuuksien laajuudet ilmoitetaan opintoviikkoina. Yhden opintoviikon opinnot vastaavat opiskelijan keskimääräistä 40 tunnin työpanosta. Valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma toimii työvälineenä tutkinnon suorittajan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 10.)

Näyttötutkintoperusteisia koulutuksia oppilaitoksessa ovat ammattitutkinnot ja erityisammattitutkinnot. Lisäksi lapsi- ja perhetyön perustutkinnon sekä sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon voi suorittaa myös näyttötutkintoperusteisena koulutuksena. Oppisopimuskoulutus on aina näyttötutkintoperusteista koulutusta. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 10.)

Oppisopimuskoulutus yhdistää ammattiopinnot tietopuoliseen koulutukseen. Koulutus soveltuu sekä nuorille että aikuisille. Koulutus perustuu opiskelijan ja työnantajan väliseen sopimukseen ja opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Oppisopimuskoulutus on työpaikalla oppimista, jota täydennetään tietopuolisilla opinnoilla oppilaitoksessa. Tietopuolisen koulutuksen suunnittelun työvälineenä toimii kunkin suoritettavan tutkinnon valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma. Oppisopimuskoulutuksena oppilaitoksessa voi opiskella ammattitutkintoja,

ammattillisia perustutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 10.)

Monimuotokoulutuksessa opiskelijalla on mahdollisuus yhdistää työssäoppimista, itsenäistä opiskelua ja kontaktiopetusta yksilöllisellä tavalla. Monimuotokoulutus soveltuu aikuisille, jotka kykenevät opiskelemaan itsenäisesti ja kantamaan vastuuta opintojen etenemisestä. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) ja henkilökohtainen näyttösuunnitelma (HENSU). Ryhmästä tai opiskelijasta vastaava opettaja etsii yhdessä opiskelijan kanssa sopivan työssäoppimispaikan. Oppilaitoksen ja työssäoppimispaikan välille solmitaan sopimus työpaikalla tapahtuvasta työssäoppimisesta. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 10.)

Monimuotokoulutus on aina näyttötutkintoperusteista koulutusta: opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ja henkilökohtaisen näyttösuunnitelman laatimisen työvälineenä toimivat kunkin suoritettavan tutkinnon koulutuksen järjestäjän tutkintokohtaiset valmistavan koulutuksen opetussuunnitelmat. Monimuotokoulutuksena oppilaitoksessa voi opiskella ammattitutkintoja, ammatillisia perustutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 10.)

2.5.6 KAIKILLE ALOILLE YHTEISET PAINOTUKSET JA YHTEISET YDINALUEET

Valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa on määritelty kaikille ammatillisille koulutuksille yhteiset painotukset ja kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen. Nämä on otettava huomioon koulutus- ja tutkintokohtaisia opetussuunnitelmia laadittaessa. Koulutuksen tulee tuottaa valmiuksia, jotka lisäävät ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia. Lisäksi koulutuksen tulee antaa opiskelijoille valmiuksia kansainvälisyyteen, kestävän kehityksen edistämiseen, teknologian ja tietotekniikan hyödyntämiseen, yrittäjyyteen, laadukkaaseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan, kuluttajaosaamiseen sekä työsuojelusta ja terveydestä huolehtimiseen. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 10.)

Kansainvälisyyteen kasvun tavoitteena tulee olla, että opiskelija tulee toimeen monikulttuurisessa ympäristössä ja on suvaitsevainen ja kielitaitoinen voidakseen osallistua opiskelijavaihtoon ja sijoittua kansainvälistyville työmarkkinoille. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 10.)

Kestävän kehityksen edistämisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija tuntee kestävän kehityksen periaatteet ja motivoituu toimimaan niiden puolesta opiskelussa, työssä ja kansalaisena. Hän tuntee ympäristömyönteiset työ- ja toimintatavat ja toimii niiden mukaisesti, sekä erityisesti tunnistaa tavanomaiset ongelmajätteet ja hallitsee niiden käsittelyn. Hän arvostaa luonnon monimuotoisuutta ja ymmärtää kestävän kehityksen taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia ja osaa toimia niiden puolesta. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 10.)

Teknologian ja tietotekniikan hyödyntämisen kehittämiseksi tavoitteena tulee olla, että opiskelijalla on tietoyhteiskunnassa tarvittavat perusvalmiudet ja edellytykset tieto- ja viestintätekniiikan sekä teknologian monipuoliselle hyödyntämiselle työssä ja kansalaisena. Opiskelija ymmärtää teknologian kehityksen vaikutuksia omaan alaansa ja sen tulevaisuuteen ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työssään. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 10.)

Yrittäjyyden kehittymisen tavoitteena tulee olla, että opiskelijasta kehittyy oma-aloitteinen, tunnollinen, rohkea, kekseliäs ja työtään arvostava työntekijä, ammatinharjoittaja ja yrittäjä. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 10.)

Laadukkaaseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan kehittymisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija osaa ammattialalla tarvittavat ja yleisimmin käytössä olevat laadunhallinnan menetelmät. Opiskelijan tulee osata ottaa huomioon asiakkaiden odotukset, yksilölliset tarpeet ja hallita erilaiset asiakaspalvelutilanteet. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 10.)

Kuluttajaosaamisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija osaa ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet ja osaa toimia työssä ja kansalaisena kuluttajien oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuun mukaisesti. Opiskelijan tulee osata toimia

kuluttajana ja työntekijänä kansantaloutta edistävästi. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Työsuojelusta ja terveydestä huolehtimisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija osaa alansa työsuojelumääräykset ja -ohjeet ja noudattaa niitä. Opiskelijan on osattava arvostaa turvallista, terveellistä ja viihtyisää työympäristöä ja osattava kehittää sitä. Opiskelija osaa tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä suojautua niiltä ja torjua niitä. Opiskelija osaa suunnitella itselleen ergonomisesti terveellisen työympäristön, sekä osaa pitää huolta omasta terveydestään ja ylläpitää työ- ja toimintakykyään. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Koulutuksen tavoitteena tulee olla, että opiskelijalle kehittyy seuraavia kaikilla aloilla tarvittavia valmiuksia, joita ovat oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot sekä eettiset ja esteettiset taidot. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Oppimistaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja halun itsensä kehittämiseen. Opiskelijan on saatava valmiudet arvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan sekä suunnitella opiskeluaan. Hänen on saatava valmiudet hankkia, jäsentää ja arvioida tietoa sekä soveltaa aiemmin opittua muuttuvissa tilanteissa. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Ongelmanratkaisutaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiuksia toimia työssään ja ongelmallisissa tilanteissa joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiuksia selviytyä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa työelämässä. Opiskelijan on saatava valmiudet selvittää neuvottelutilanteista ja käyttää suullista ja kirjallista viestintää sekä tietotekniikkaa erilaisissa vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 11.)

Yhteistyötaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiudet toimia erilaisten ihmisten kanssa ja tiimin jäsenenä sekä olla joustava ihmissuhteissa ja ottaa huomioon toiset ihmiset. Hänen tulee osata tunnistaa omia ja toisten tunnetiloja ja ottaa niitä rakentavasti huomioon toiminnassaan. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001 11.)

Eettisten ja esteettisten taitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle sellaiset valmiudet, että hän osaa käsitellä ja ratkaista eettisiä ongelmia. Hänen tulee tiedostaa omat arvonsa ja tuntea kulttuuriinsa. Opiskelija osaa toimia vastuullisesti, oikeudenmukaisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti. Hän osaa noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta, tietosuojaa ja kuluttajansuojasäädöksiä. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 12.)

2.5.7 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT JA TOTEUTUS

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/98, 25 §) on säädetty, arvioinnin tulee tukea opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä ja kasvua ammatti-ihmisenä. Arvioinnin on perustuttava opiskelijan omaan itsearviointiin sekä opiskelijan, opettajien ja työssäoppimisen ajalla työpaikkakouluttajien kanssa käytyyn arviointikeskusteluun. Arvioinnin tulee opiskelijan ohjauksen lisäksi tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opettajille, työnantajille ja jatko-opintoihin pyrkimistä varten. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 68.)

Sisälähetysseuran oppilaitos käyttää valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisia koulutuskohtaisia arviointikriteerejä omassa opetussuunnitelmassaan.

Sen lisäksi, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/98, 10 §, 11 §) on säädetty, opiskelijan arvioinnin tulee olla laadullista; opiskelijan osaamista on verrattava opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arvioinnin kriteereihin. Opintojaksojen arvioinnilla tulee tukea opiskelijaa opintokokonaisuuksien tavoitteiden saavuttamiseksi. Opintokokonaisuuden arvosanaa annettaessa on painotettava loppuvaiheen osaamista. Osaaminen tulee todentaa näytöillä. Opintojaksojen arviointituloksia ei voida mekaanisesti laskea yhteen

eikä jakaa tai painottaa. Arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin, heillä on oltava mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. Erityisesti vamman, sairauden ja niihin rinnastettavien oppimisvaikeuksien, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriön, ollessa kyseessä on käytettävä kullekin opiskelijalle parhaiten soveltuvaa arviointimenetelmää. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 68.)

Sen lisäksi, mitä laissa ja asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/98, 30 §, A 811/98, 13 §) on säädetty, tulee opintojen hyväksilukemisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa. Siirryttäessä tutkinnosta toiseen tai lukiosta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen on luettava hyväksi vähintään suoritettut yhteiset opinnot ja vapaasti valittavat opinnot. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 69.)

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit on johdettava opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteissa esitetyistä tavoitteista. Oppilaitos käyttää monikulttuurisuusopinnoissa, kuten muissakin opinnoissa, valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia arviointikriteerejä. Ne auttavat osaltaan tavoitteiden ja sisältöjen laatimista. Lisäksi arvioinnin on kohdistuttava yhteisiin painotuksiin ja kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen, työmenetelmien, välineiden, materiaalin ja työprosessin, työturvallisuuden sekä työn perustana olevan tiedon hallintaan. Opiskelijan arvioinnissa erityisopetuksessa tulee noudattaa samoja periaatteita kuin muutoinkin. Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden oppimistulokset tulee arvioida samalla tavalla kuin muidenkin opiskelijoiden. Tietoja ja taitoja tulee arvioida sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollinen puutteellisuus ei vaikuta arvosanaa heikentävästi. (Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma 2001, 74.)

2.5.8 OPETUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN

Sisälähetysseuran opetussuunnitelmien laatimista ohjaavat opetusministeriön ja opetushallituksen säädökset ja ohjeet. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman

yhteinen osa on asiakirja, jolla koulutuksen järjestäjä ohjaa opetuksen toteuttamista oppilaitoksessa. Sisälähetysseuran oppilaitoksen koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman yhteisen osa valmisteluun osallistuvat opettajat, opiskelijat, tiiminvetäjät ja rehtori. Oppilaitoksen opetusta ohjataan yhdellä opetussuunnitelman yhteisellä osalla; tarvittaessa yhteiseen osaan tehdään alakohtaisia painotuksia. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman yhteinen osa käsitellään oppilaitoksen johtoryhmässä, minkä jälkeen sen hyväksyminen viedään oppilaitoksen johtokunnan päätettäväksi. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 13.)

Tutkinto- ja koulutusala-kohtaiset tai koulutuskohtaiset opetussuunnitelmat sekä näyttötutkintoperusteisten koulutuksien näyttösuunnitelmat valmistellaan tiimeissä. Valmistelua ohjaavat yhteisessä osassa sovitut periaatteet. Tutkintoon johtavissa koulutuksissa valmistelun pohjana ovat valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet. Muissa koulutuksissa, esim. vapaan sivistystyön koulutuksissa, opetussuunnitelmat valmistetaan yhdessä koulutuksiin osallistuvien sidosryhmien kanssa. Valmistelutyöryhmissä ovat opettajien lisäksi työelämän ja opiskelijoiden edustajat. Koulutuksen järjestäjän tutkinto- ja koulutusala-kohtaiset opetussuunnitelmat käsitellään oppilaitoksen johtoryhmässä, hyväksymispäätöksen tekee rehtori. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 13.)

Tutkinto- ja koulutusala-kohtaisten opetussuunnitelmien toteuttamissuunnitelmat valmistellaan tiimissä, ja tiiminvetäjä tekee niiden osalta hyväksymispäätöksen. Toteuttamissuunnitelmissa noudatetaan koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman yhteisessä osassa sovittuja periaatteita. Toteuttamissuunnitelmat viedään lukujärjestyksiin yhteisen KURRE lukujärjestysohjelman avulla. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 13.)

Opiskelijan opintojen erilaisista henkilökohtaistamisista vastaavat opettajat, opinto-ohjaajat, työpaikkaohjaajat tai näytön arvioijat. Opintojen henkilökohtaistaminen on prosessi, jossa opiskelijalla itsellään tulee olla merkittävä osuus. Opiskelija on mukana tekemässä henkilökohtaistamiseen liittyviä hyväksymispäätöksiä, ja lisäksi päätöksentekoon osallistuvat muut valmistelussa mukana olleet tahot. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa 2005, 13.)

3. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

Ehdotus opetussuunnitelman laatimisesta kehittämishankkeenani tuli oppilaitoksen rehtorilta. Opetussuunnitelmaa tekevässä työryhmässä mukanaolo ja erityisesti vastuullani oleva ”monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen” - opintokokonaisuuden tekeminen palvelee oman osaamiseni kehittämistä ja samalla oppilaitoksen tarkoituksia. Opetussuunnitelman laatiminen kehittää pedagogista osaamistani monella tavoin. Se perehdyttää minut alan valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, jonka pohjalta paikallinen kehittämishanke työstetään. Samalla opin opettajalle tärkeän taidon tulkita ja konkretisoida opetussuunnitelmaa. Se, että kehittämishankkeeni koskee monikulttuurista työympäristössä toimimista, mahdollistaa oman ammatillisen osaamiseni hyödyksi käyttämisen ja teoreettisen tiedon tiivistämisen. Oman osaamisalani analysointi ja tarkastelu yleensä opetuksen ja erityisesti tietyn oppilaitoksen ja koulutusammatin näkökulmasta syventää oppimista ja avaa uusia näkökulmia aiempaan tietotaitoon. Tavoitteena on ollut tiivistää yhteiskunnan ja työelämän haasteiden ja vaatimusten mukaisesti monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen yhdeksi opintokokonaisuudeksi.

Opetussuunnitelman valmistelu lapsi- ja perhetyön perustutkintoon, lastenohjaajakoulutuksen valinnaiseen opintokokonaisuuteen monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen (10 ov) tuottaa käytännön työkaluja monikulttuurisuuden opettamiseen. Osaltaan hanke kehittää oppilaitosta, sillä tämän alan spesifiä osaamista oppilaitoksessa ei ole, eikä kaikilla ole ollut tarkkaa tietoa siitä, mitä kyseisessä opintojaksossa tulisi opettaa. Kehittämishankkeeni avulla on pyrkimys oppimistavoitteiden mukaisesti tuottaa konkreettisia opetuksen sisältöjä ja ehdotuksia oppimateriaaliksi. Lisäksi tavoitteena on kehittää ehdotuksia opetusmenetelmistä eri oppiaineiden toteuttamiseksi monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintojaksoon. Tulokset on tarkoitus julkaista oppilaitoksen paikallisessa opetussuunnitelmassa, joka on kaikkien työntekijöiden luettavissa intranetissä.

3.1 OPETUSSUUNNITELMAN TYÖRYHMÄT

Hankkeen toteutumista varten osallistuin kahteen eri työryhmään. Yksi opetussuunnitelmatyöryhmä oli koko oppilaitoksen työryhmä, jossa kaikkien

koulutusalojen edustajat ja oppilaitoksen rehtori olivat paikalla. Näissä kokouksissa keskustelimme tiimikohtaisten työryhmien suunnitelmista ja neuvottelimme eri oppiaineiden opettajien kanssa. Keskustelun aiheena olivat useimmiten yleiset linjaukset, opintojen laajuudet ja se, millä sanoin mitäkin osaamistavoitetta tulisi kuvata. Esimerkiksi valtakunnallisen opetussuunnitelman pohjalta käytiin keskustelua, voiko tavoitteena olla, että opiskelija tietää jotakin vai tuleeko opetussuunnitelman tavoitteena käyttää aina termiä osata.

Toinen työryhmä, johon osallistuin, koostui lapsi- ja perhetyön perustutkinnon tiimin opettajista. Työryhmässä oli kolme henkilöä ja teimme jaon opetussuunnitelman työstämiseksi siten, että minä suunnittelin ja laadin yhden opintokokonaisuuden itsenäisesti, kuitenkin saaden haluamani tuen työryhmältä. Vastuualueenani oli laatia opetussuunnitelma monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen opintokokonaisuuteen, jonka laajuus on 10 opintoviikkoa.

3.2 OPETUSSUUNNITELMAN SISÄLLÖN LAATIMINEN

Opetussuunnitelman työstäminen lähti siitä, että tutkin ja jäsensin valtakunnallista opetussuunnitelmaa. Otin huomioon, että valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa kaikille aloille yhteisissä painotuksissa on todettu, että koulutuksen tulee antaa valmiuksia kansainvälisyyteen, kestävän kehityksen edistämiseen, teknologian ja tietotekniikan hyödyntämiseen, yrittäjyyteen, laadukkaaseen asiakaslähtöiseen toimintaan, kuluttajaosaamiseen sekä työsuojelusta että terveydestä huolehtimiseen. Nämä alueet on otettava huomioon kaikessa opetuksessa, mutta monikulttuurisuuden opinnoissa syvennetään erityisesti kansainvälisyyteen ja myös kestävän kehityksen edistämiseen, tietotekniikan käyttöön ja laadukkaaseen asiakaslähtöisyyteen.

Kaikille aloille tarvittaviksi ydinvalmiuksiksi on mainittu oppimis-, ongelmanratkaisu-, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot sekä eettiset ja esteettiset taidot. Näiden taitojen kehittäminen on oleellista myös monikulttuurisuus opinnoissa. Ydinvalmiudet ovat taitoja, joita voi harjoitella eri opetusmenetelmien avulla.

Poimin valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta keskeiset sisällöt koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan, joka jakaa 10 opintoviikon kokonaisuuden kolmeen osaan.

Tämän jaon mukaan monikulttuurisen kanssakäymisen osio muodostaa kolme opintoviikkoa, suvaitsevan ilmapiirin osio kaksi opintoviikkoa sekä maahanmuuttajien tukemisen heidän kotoutuessaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja osallistumisen suvaitsevaisuuskasvatukseen osio viisi opintoviikkoa. Jako perustuu oppilaitoksen aiempaan tapaan jakaa opintokokonaisuus teoria- ja työssäoppimisosuuteen.

Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma määrittelee opintokokonaisuuden tavoitteet. Näiden tavoitteiden pohjalta jäsenen keskeiset sisällöt eri opintokokonaisuuksille. Oppilaitoksen yhteisen opetussuunnitelman mukaan opetusta ohjaa konstruktivistinen oppimiskäsitys, jonka mukaan oppiminen on aikaisempien ajatus- ja toimintamallien uudelleenjärjestämistä ja rakentamista. Suunnitellessani ja toteuttaessani opetusta Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen opintojaksoon tuli korostuneesti esille, kuinka tärkeätä on ottaa huomioon aiemmat ajatus- ja toimintamallit ja rakentaa uuden oppiminen niiden pohjalle sekä sitoa osaaminen kontekstissa opiskelijayhteisöön ja ympäröivään yhteiskuntaan.

4. MONIKULTTUURISESSA TYÖYMPÄRISTÖSSÄ TOIMIMINEN

4.1 MONIKULTTUURINEN KANSSAKÄYMINEN 3 ov

Kulttuurienvälinen viestintä antaa opiskelijalle perustiedot siitä, mitkä tekijät vaikuttavat eri kulttuureista tulevien ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Kulttuurienvälisen viestinnän opintojen tavoitteisiin kuuluu mm. ymmärtää omakulttuurikeskeisyyden merkitys yksilön elämään, sanattoman ja sanallisen viestinnän eri piirteet, valtaetäisyyden moninaisuus, yksilöllisten ja yhteisöllisten kulttuurien näkemykset ihmisten suhteista muihin ihmisiin ja eri tavoin vuorovaikutukseen suhtautuvien (high/low context) kulttuurien vaikutukset viestintään sekä erilaisiin aikakäsityksiin. Näiden tavoitteiden yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija kunnioittaa yksilön ja perheen uskontoa, kulttuuria ja tapoja.

Maailman suurimmat uskonnot -opintojen tavoitteena on, että opiskelija tietää eri uskontojen pääpiirteitä, tapoja ja tottumuksia. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa ja ottaa huomioon kristillisten kirkkojen ja muiden uskontojen perinteestä nousevat arvot, toimintatavat ja käyttäytymissäännöt ja niiden vaikutuksen yksilön

elämään ja käyttäytymiseen. Lastenohjaajaopiskelijan on osattava tarkastella myös omia asenteitaan ja arvojaan suhteessa uskonnolliseen erilaisuuteen.

Kotoutumisprosessin pääpiirteet ja kotoutumissuunnitelma opintojen sisältönä asettavat tavoitteeksi, että opiskelija tietää, mitä seikkoja maahanmuuttajan kotoutumisprosessiin kuuluu yksilö- ja yhteiskunta tasolla sekä ymmärtää niiden vaikutuksen yksilön elämään. Opiskelija tietää, mikä määrittelee kotouttamissuunnitelman ja kenelle kotouttamissuunnitelma tehdään. Näiden tietojen tavoitteena on, että opiskelija osaa tarvittaessa ohjata lapsen perhettä asianmukaisella tavalla.

Edellä mainitut keskeisen sisällön kolme osa-aluetta muodostavat kolmen opintoviikon kokonaisuuden Monikulttuurinen kanssakäyminen. Seuraavalla sivulla esitetystä taulukossa (taulukko 1) on eritelty opintokokonaisuuden tavoitteet, keskeinen sisältö, oppimateriaali, toteuttamistapa, arviointi ja suoritustapa. Tämä malli toteutuu myös suvaitsevan ilmapiirin (taulukko 2) ja maahanmuuttajien tukemisen heidän kotoutuessaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja osallistumisen suvaitsevaisuuskasvatukseen (taulukko 3) opintokokonaisuuksien kohdalla.

4.2 SUVAITSEVA ILMAPIIRI 2 ov

Kulttuuritietoisuus ja suvaitsevaisuus -opintojen tavoitteena on, että opiskelija tiedostaa oman kulttuuriperinteensä ja tietää, mistä hänen oma eettinen arvoperustansa on lähtöisin, ja tarkastelee asenteitaan. Kulttuuritietoisuuden avulla opiskelija määrittelee omaa kulttuuri-identiteettiään ja vahvistaa siten omia valmiuksiaan toimia monikulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa. Opintojen kautta opiskelija tiedostaa eettisen arvoperustansa vaikutuksen työhön ja eri kulttuuritaustasta tulevien henkilöiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Tavoitteena on, että kulttuurintuntemuksen ja kulttuurien vaikutuksen ymmärtämisen avulla opiskelija kunnioittaa ja suvaitsee erilaisuutta.

Monikulttuurisen työympäristön haasteet ja vuorovaikutustaidot -opintojen tavoitteena on antaa valmiuksia toimia monikulttuurisessa työympäristössä siten, että opiskelija hyväksyy erilaisuuden osana moninaisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija tietää, että

hänen oma kulttuurinsa on yksi monien kulttuurien joukossa ja että hänen tietonsa eri kulttuureista ovat hänen oman näkemyksensä sävyttämiä.

4.3 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN TUKEMINEN JA OSALLISTUMINEN SUVAITSEVAISUUSKASVATUKSEEN 5 ov

Kotoutumisen tukemisen ja suvaitsevaisuuskasvatuksen järjestämisen opintojen tavoitteena on, että opiskelija järjestää suvaitsevaisuuskasvatusta.

Suvaitsevaisuuskasvatusta järjestäessään opiskelija hyödyntää tietojaan aiemmista opinnoista ja tunnistaa omat asenteensa vuorovaikutustilanteissa ja tiedostaa niiden vaikutuksen omassa toiminnassaan. Suvaitsevaisuuskasvatusta järjestämällä opiskelija tukee maahanmuuttajien kotoutumista tuomalla lisätietoa ja ymmärrystä kansainvälisyydestä suomalaisen yhteiskunnan valtaväestölle.

Monikulttuurisessa työympäristössä toimimisen ja siinä lapsen ja perheen tukemisen opintojen tavoitteena on, että opiskelija suhtautuu yksilöihin samanarvoisesti ja oikeudenmukaisesti arjen tilanteissa. Tavoitteena on, että opiskelija osaa tukea maahanmuuttajaperhettä tilanteen vaatiessa sekä osaa suunnitella, toteuttaa ja kehittää toimintaansa.

5. LOPUKSI

Suomalainen yhteiskunta kansainvälistyy ja se asettaa uusia vaatimuksia kaikille, mutta erityisesti niille, jotka työskentelevät kasvatus- ja opetusaloilla.

Lastenohjaajaopiskelijat kuuluvat erityisesti siihen joukkoon, jonka tehtävänä on lisätä suvaitsevaisuutta erilaisuutta kohtaan. Lastenohjaajakoulutuksen arvoperustana on kristillinen arvopohja ja ihmiskäsitys, johon perustuu näkemys jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvosta sekä näkemys elämästä saatuna lahjana. Tältä pohjalta on tärkeää, että lastenohjaajat osaavat työssään ottaa huomioon monikulttuurisuuden tuomat haasteet, ymmärtää omien asenteidensa vaikutuksen työhönsä ja antaa suvaitsevaisuuskasvatusta sekä valtaväestöön että vähemmistöryhmiin kuuluville lapsille ja perheille.

Kehittämishanke antoi minulle mahdollisuuden työskennellä oppilaitoksen opetussuunnitelmaa tekevän työryhmän kanssa ja laatia paikalliseen opetussuunnitelmaan monikulttuurisuutta koskevan opintokokonaisuuden. Pehdyin lapsi- ja perhetyön valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan sekä myös oppilaitoksen sisällä tapahtuvaan tiimityöskentelyyn opetussuunnitelman työstämisen merkeissä. Kehittämishankkeen tavoite oli selvittää, mitä lastenohjaajan tulee oppia osataksaan työskennellä monikulttuurisessa työympäristössä.

Kehittämishankkeen työstäminen oli mielenkiintoista ja haastavaa. Sisälähetysseuran oppilaitos mahdollisti osallisuuteni työryhmissä käytyihin keskusteluihin sekä opettamisen ja muun työskentelyn oppilaitoksessa. Monikulttuurisuus on omaa ydinosaamistani, joten kehittämishankkeen kautta sain mahdollisuuden laatia opintotavoitteita ja sisältöjä; jäsentää osaamistani opettamisen näkökulmasta. Toteutin esittämäni opetussuunnitelmaa ja ehdottamiani oppimateriaaleja myös käytännössä, sillä oppilaitos oli opetusharjoittelupaikkani, missä opetin Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen opintokokonaisuuden oppitunteja. Näin sain palautetta opetustunneista välittömästi siihen, kuinka tavoitteet ja sisällöt toimivat käytännössä. Toisaalta tuntieni valmistelu pohjautui perusteelliseen opetussuunnitelma- ja aineistoanalyysiin, mikä edisti kasvuaani opettajantaidoissa ja auttoi ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden hahmottamista.

Kehittämishankkeen tekemisessä oli myös joitain rajoituksia. Koulun taholta opintokokonaisuus oli jaettu valmiiksi kolmeen osioon ja määritelty, minkä verran osuudessa on käytännön työskentelyä ja minkä verran teoriaa. Itse olisin jakanut opintojaksot eri tavalla, joten jouduin sopeuttamaan toteutuksen tältä osin oppilaitoksen vaatimusten mukaiseksi. Haasteellista oli käyttää opetussuunnitelmassa sellaisia ilmaisuja, jotka olisivat kaikkien ymmärrettävissä, mutta kuitenkin riittävän tarkkoja oppiaineen vaatimusten kannalta. Pyrin välttämään asioissa liiallista pikkutarkkuutta ja kuitenkin samanaikaisesti asettamaan tavoitteet ja sisällöt riittävän täsmällisesti.

Kehittämishankkeen tuloksena on kymmenen opintoviikon laajuinen opintokokonaisuus, joka antaa työkalut monikulttuurisuuteen perehtyneelle opettajalle opettaa ainetta, vaikka hän olisikin oppilaitoksen ulkopuolelta tuleva luennoitsija. Silti opetussuunnitelma mahdollistaa sen, että opettaja voi painottaa tilanteen tai opiskelijoiden lähtökohtien perusteella tärkeäksi katsomiaan osa-alueita opintokokonaisuuden sisällä. Itse olisin kiinnostunut toteuttamaan kehittämishankkeeni tuloksen kokonaisuutena käytännössä ja tutkimaan avoimin mielin, mitä vahvuuksia ja mitä parantamisen varaa siinä on.

LÄHDELUETTELO

Asetus ammatillisesta koulutuksesta 811/1998.

Berry, J. W. 1997. Immigration, Acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5 – 68.

Berry, J. W. & Sam, D. L. 1997. Acculturation and Adaption. In Berry, W. J., Marshall, H., Segall, Cidem Kabitcibasi (ed.) *Handbook of Cross Cultural Psychology. Volume 3. Social Behaviour and Applications. Second Edition.* Allyn & Bacon. Boston.

Forsander, A. & Ekholm, A. 2001. *Monietnisyyys, yhteiskunta ja työ.* Palmenia. Helsinki.

Haatainen, T. 2004. Johdanto. Teoksessa Myllymäki, T. (toim.) *Pallo haltuun. Kansainvälisyyskasvatus Suomessa. Kehitysyhteistyön palvelukeskus.* Lahti.

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Horenczyk, G. & Schmitz, P. 2003. The interactive nature of acculturation: perceived discrimination, acculturation attitudes and stress among young repatriated in Finland, Israel and Germany. *International Journal of Intercultural Relations*, 27, 79-97.

Jasinkaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. *Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia.* Gaudeamuskirja / Oy Yliopistokustannus University Press Finland. Tampere.

Laakkonen, R. 1996. Suomen siirtolaisuus. In Dahlgren, T., Kortteinen, J., Lång, K.J., Pentikäinen, M. & Scheinin, M.(eds.) *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Ihmisoikeusliitto ry:n julkaisusarja N:o 4.* Helsinki University Press. Helsinki. (123-132)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.

Lapsi- ja perhetyön valtakunnallinen opetussuunnitelma. 2001. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Lapsi- ja perhetyön perustutkinto. Lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, lastenohjaaja. Opetushallitus. Helsinki.

Matinheikki-Kokko, K. 1997. *Challenges of Working in a Cross-Cultural Environment. Principles and Practice of Refugee Settlement in Finland.* Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 131. University of Jyväskylä. Jyväskylä.

Pitkänen, P. & Kouki, S. 1999. *Vieraiden kulttuurien kohtaaminen viranomaistyössä.* Oy Edita Ab. Helsinki.

Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa. 2005.
Kirkkopalvelut ry. Pieksämäki.

Suonio, K. 1998. Sitoudutaan ihmisyyteen. Teoksessa Muukkonen, M. (toim.)
Rytmejä ja rajankäyntiä. Kokemuksia monikulttuurisuuskasvatuksesta koulujen ja
oppilaitosten arkipäivässä. Opetushallitus. Helsinki.

VNS/2002. Valtioneuvoston selonteko kotouttamislain toimeenpanosta 5/2002.